

УДК 633.854.78:631.5:631.67(477.7)

АДАПТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОДОСПОЖИВАННЯ СОНЯШНИКА ВИСОКООЛЕЇНОВОГО ТИПУ ЗА РІЗНОЇ ГУСТОТИ СТОЯННЯ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Третякова Світлана, канд. с.-г. наук, доцент
Вітанов Євген, аспірантка
Уманський національний університет

Високоолеїновий соняшник є одним із провідних олійних культур сучасного землеробства. Підвищений вміст олеїнової кислоти забезпечує стабільність олії під час зберігання та робить її більш придатною для харчової та переробної промисловості.

Серед чинників, що впливають на рівень урожайності соняшника, одним із ключових є забезпечення продуктивної вологою. Оскільки рослини формують значну біомасу, вони потребують відповідних водних ресурсів. Водночас не меншим важливим завданням є раціональне використання цієї вологи, що досягається завдяки поєднанню агротехнічних прийомів, науково обґрунтованому добору гібридів та оптимальній густоті посівів. Саме за таких умов вода використовується максимально ефективно – на формування основної продукції.

У посушливих умовах південного регіону України особливого значення набуває реакція різних гібридів соняшника на наявні запаси вологи у ґрунті. Проведені дослідження показали закономірність у накопиченні та витраті вологи залежно від густоти стояння рослин. Так, на час збирання врожаю спостерігалось зменшення запасів продуктивної вологи при збільшенні густоти посіву. Найвищі показники були зафіксовані при густоті 30 тис./га: у гібрида Тутті – 589 м³/га, у гібрида Ферті – 603 м³/га. Натомість при максимальній густоті посіву вологозапаси були найнижчими й становили відповідно 473 м³/га для гібрида Тутті та 516 м³/га для Ферті.

У розрахунку процесів коефіцієнта водоспоживання встановлено, що його мінімальні значення спостерігалися за густотою стояння 60 тис./га в усіх досліджуваних гібридів. Так, для гібрида Тутті цей показник становив 1150,2 м³/т насіння, а для гібрида Ферті – 1324,7 м³/т насіння.

На момент збирання запаси продуктивної вологи зменшувались відповідно до збільшення густоти стояння рослин, максимальні значення якого зафіксовано при густоті 30 тис./га: 1559,6 м³/т для Тутті та 1683,1 м³/т насіння, для Ферті.

Найвищий рівень урожайності соняшнику забезпечив варіант із густотою 60 тис./га, і становив 2,67 т/га у гібрида Тутті та 2,31 т/га у гібрида Ферті. Водночас зменшення, так і збільшення густоти стояння рослин зумовлювало істотне зниження врожайності. Найнижчі показники отримані за густоти 30 тис./га: 1,93 т/га для Тутті та 1,78 т/га для Ферті.

На момент збирання запаси продуктивної вологи зменшувались відповідно до збільшення густоти стояння рослин. Таким чином, для високоолеїнового соняшника вирішальним є поєднання правильного підбраного гібриду з оптимальним режимом водоспоживання, що забезпечує не лише високий рівень урожайності, а й високі насінні показники.

Список використаних джерел

1. Особливості формування продуктивності високоолеїнових сортів соняшника. *Наукові праці Селекційно-генетичного інституту*. 2022. Режим доступу : <https://journal.sops.gov.ua/article/download/287643/282200>
2. Кириченко В. В., Кобізева Л. Н., Гуменюк О. В. Соняшник в Україні: селекція, виробництво, використання. Харків: Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН, 2016. 420 с.
3. Шевченко І. А., Бабич А. О. Соняшник: біологія, вирощування, використання. Київ: Урожай, 2018. 368 с.
4. Юркевич Є. О., Валентюк Н. О., Когут І. М., Євич В. С. Високоолеїновий соняшник – інноваційний шлях сталого розвитку органічного землеробства Південного регіону. Одеса: ОДАУ, 2020. 210 с.
5. Rondanini, D. P., Savin, R., Hall, A. J.: Growth, and yield. *Sunflower physiology: growth, development, and yield*. Boca Raton: CRC Press, 2021. 356 p. doi :10.2298/HEL0542159F.
6. Fernandez-Martinez, H.M., Perez-Vish, B., Velasco, L. *Sunflower Oil: Chemistry, Production, Processing and Uses*. AOCS , – Urbana, IL: AOCS Press, 2015. – 520 p.
7. Velasco, L., Fernandez-Martinez, J . M. sunflower production of acid. Selection of sunflower for production of high oleic acid. acids - Córdoba: CSIC Press, 2010. 245 p.

УДК 631.52.633

РЕАЛІЗАЦІЯ БІОГЕНЕТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РІПАКУ ОЗИМОГО В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ

Самойленко Микола, д-р. с.-г. наук, професор
Нікончук Наталія, канд. с.-г. наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

Протягом останніх десятиріч ріпак займає провідне місце серед олійних культур, а щорічне світове валове виробництво перевищує 80,0 млн. т [5]. В сезоні 2024...2025 рр., згідно прогнозу фахівців, валовий збір насіння ріпаку